

Η ΩΡΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

4 Τέσσερα άρθρα του κ. ΧΡ. Δ. ΛΑΜΠΡΑΚΗ

Ἡ ὑπαρξὴ πολιτικῶν κομμάτων, συνυφασμένη μὲ τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ σύστημα, ἀποτελεῖ προϋπόθεσις γιὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Δημοκρατίας. Ἐφ' ὅσον ἡ ἀμεση ἀσκηση τῶν πολιτειακῶν λειτουργιῶν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν λαὸν δὲν εἶναι πρακτικὰ ἐφικτὴ, τὰ πολιτικὰ κόμματα σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ σύστημα ἐνσαρκώνουν τὴν μόνην ἄλλη δυνατὴ δημοκρατικὴ μέθοδο. Καὶ ἡ Δημοκρατία, ἔλεγεν ὁ Ζωρὲς, δὲν εἶναι τὸ μέσο· εἶναι τὸ ὄργανο. Οἱ γενικώτεροι δὲ πολιτικοὶ καὶ ἐθνικοὶ σκοποὶ καθὲ δημοκρατικῆς χώρας διευκρινίζονται καὶ ἀξιολογοῦνται μέσα ἀπὸ τὶς ἰδεολογικὰς ἀντιθέσεις ἢ χάρις στὸν ἀνταγωνισμό καὶ τὴν ἀμίλλα τῶν κομμάτων.

Πέρα, ὅμως, ἀπ' αὐτὴ τὴ γενικὴ λειτουργία καὶ προσφορά, τὰ πολιτικὰ κόμματα ἐγγυῶνται τὴν λαϊκὴ κυριαρχία καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ. Χωρὶς αὐτά, θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ λειτουργήσῃ ὁ κοινοβουλευτισμός. Ἡ Βουλὴ θὰ μετετρέπετο σ' ἓνα ἀπλό ἀθροισμα ἀτόμων χωρὶς συνεκτικούς δεσμούς· καὶ τὴν διαμόρφωσιν της, προκειμένου, ἄς ποῦμε, νὰ συγκροτηθῇ κυβέρνηση θὰ καθόριζε κατὰ τὸ δοκοῦν εἴτε ὁ Ρυθμιστὴς τοῦ Πολιτεύματος εἴτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἐξωκοινοβουλευτικὸς παράγων, ἀρκεῖ νὰ διέθετε τὶς δυνατότητες (πῶς εἶναι, καθὼς ξέρουμε, ἀνεξάντλητες...) ἀποτελεσματικῶς ἐπηρεασμοῦ! Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ ἦταν πιά Βουλὴ. Ἡ, τουλάχιστον, δὲν θὰ ἦταν Βουλὴ Δημοκρατικῆς Πολιτείας.

Στὴν Ἑλλάδα, ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἡ αὐτοτελὴς λειτουργία τῶν κομμάτων ἐντάσσεται σαφῶς στὴν ἐννοία τοῦ Πολιτεύματος μας. Τὸ Σύνταγμα, στὸ ἀρθρο 78, προϋποθέτει τὴν παρουσίαν τους· ἡ ἐκλογικὴ νομοθεσία καὶ ὁ κανονισμὸς τῆς Βουλῆς τὰ μνημονεύουν ρητὰ καὶ τὰ καθιστοῦν ὀργανικὰ στοιχεῖα τῆς δημοσίας ζωῆς. Ὁ ἐκλογεὺς ψηφίζει κι αὐτὸς κόμμα: Ἡ ἐνέργειά του εἶναι ἀπολύτως δεσμευτικὴ. Συνεπῶς, ἡ ΚΑΘΕ ΕΠΕΜΒΑΣΗ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχόντος, εἴτε ἀμεση εἶναι, εἴτε ἔμμεση, στὰ ἐσωτερικὰ τῶν κομμάτων, ἰσοδυναμεῖ μὲ παραβίασιν τῶν «συνθηκῶν» τοῦ Πολιτεύματος.

Προβάλλει ἀμέσως τὸ ἐρώτημα: Τί κόμματα ἔχομε στὴν Ἑλλάδα;

Ἡ τριπλὴ διάκρισις σὲ Δεξιὰ, Κέντρο καὶ Ἀριστερά, στὴν ὁποία ὑποτίθεται ὅτι ἀνταποκρίνονται τρία σχήματα, δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ τὰ χαρακτηρίσωμε σάν «κόμματα», τουλάχιστον μὲ τὴν ἐννοία, τὴν ὁποία δίδουν σήμερα στὸν ὄρα οἱ πολιτικὰ προηγμένες κοινωνίες τοῦ Δυτικοῦ κόσμου. Τὰ κόμματα στὴν Ἑλλάδα ἦσαν καὶ ἐξακολουθοῦν, ἐν μέρει, νὰ παραμένουν προσωπικὲς ὑποθέσεις -- γιὰ τὴν Ἑνωσὴ Κέντρου ὡστόσο, θὰ μιλήσουμε χωριστά.

Μόνη ἐξαίρεσις θὰ μπορούσε ἴσως νὰ θεωρηθῇ ἡ Ε.Δ.Α., χάρις στὴν ἐπιτήδεια, ὅσον καὶ ἀπατηλὴ μεταμφίεσις, τὴν ὁποία διάλεξε γιὰ νὰ παραπλανήσῃ εὐχερέστερα τὶς μάζες. Δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως, ἀφοῦ ἡ Κοινὴ Γνώμη γνωρίζει πῶς τὸ κόμμα αὐτὸ δὲν εἶναι κύριο τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν πρωτοβουλιῶν του.

Ἡ γενικὴ ὅμως διαπίστωση ἐπαληθεύεται στὴ σύγχρονὴ ἐλληνικὴ σκηνή. Ποιὰ εἶναι σήμερα, ἄς ποῦμε, ἡ βαθύτερη πολιτικὴ κοσμοθεωρία ἢ τὸ ἰδεολογικὸ πιστεύω τῆς Ε.Ρ.Ε. καὶ πῶς διατυπώνονται ἢ φιλοσοφία καὶ οἱ κοινωνικὲς κατευθυντήριες ἀρχές της; Περισσότερο ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο, τὴν Ε.Ρ.Ε. φαίνεται νὰ χαρακτηρίσῃ μιὰ ἀπλή διάθεσις ἀντιδράσεως, ἐφ' ὅσον στηρίζει τὴν παρουσίαν της στὸ πολιτικὸ στερέωμα, σὲς ἄγονες «φοβίες», τὶς ὁποῖες ἡ ἰδία ὑποδαυλίζει. Μὰ τὸ χειρότερο: Εἶναι κόμμα, τοῦ ὁποίου ὁ ἐκάστοτε ἀρχηγός -- ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἀξία του ἀποδεικνύεται ὄχι φορεὺς συγκεκριμένων πολιτικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ ἀνδρείκελο στὰ χέρια ἐξωκοινοβουλευτικῶν καὶ ἐξωλαϊκῶν δυνάμεων. Πίσω του ὑπάρχει ἄλλος, ὑψηλότερα ἱστάμενος παράγων τοῦ Πολιτεύματος, ὁ ὁποῖος κρατᾷ τὰ νήματα καὶ κατευθύνει τὴν πορεία. Δὲν ὑπάρχουν σταθερά καὶ ἀμετακίνητα κριτήρια, βάσει τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνός νὰ καθορίζωνται ἡ θέση καὶ ἡ δραστηριότης τοῦ κόμματος καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ κρίνεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ οἱ πρόσφατες ἀκόμα περιπέτειες τοῦ κ. Π. Κανελλοπούλου, ἀποτελοῦν πρόχειρα, ἀλλὰ χαρακτηριστικὰ τεκμήρια τῆς ἀλήθειας αὐτῆς. Τί ἐκφράζει ἐπίσης, εἴτε στὸν ἰδεολογικὸ χῶρον, εἴτε σάν ἐκπροσώπησιν κοινωνικῶν τάξεων καὶ τάσεων, τὸ κόμμα τοῦ κ. Μαρκεζίνου, πέρα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ φιλοδοξίαν ἢ τὶς προσωπικὲς ἰκανότητες τοῦ ἀρχηγοῦ του; Ποιὰ εἶναι ἡ «εἰδοποιὸς διαφορὰ» ἀνάμεσα σ' αὐτὸ καὶ τὰ λοιπὰ κόμματα τῆς Δεξιᾶς;

Ἀφήσαμε τελευταία τὴν "Ἐνωση Κέντρου, ὄχι μόνο γιατί στά πέντε τελευταία χρόνια ἀπέτελεσε καὶ ἀποτελεῖ τὸν κύριο μοχλὸ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς χώρας, μὰ ἐπειδὴ παρουσιάζεται ὡς ἡ μοναδικὴ περίπτωση κόμματος τὸ ὁποῖο, κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου, συγκεντρώνει καὶ ἐκφράζει τὴν μεγάλη δημοκρατικὴ πλειοψηφία τοῦ ὕλαοῦ μας. Διαθέτει, συνεπῶς ὅλες τὶς προϋποθέσεις γιὰ νὰ διαφοροποιηθῇ ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὰ οὐσιαστικῶς ὑπανάπτукτα κόμματα, ἐξασφαλίζοντας, μὲ τὴν κοινὴν ἰδεολογικὴ συνδετικὴ ὕλη καὶ τὴν ἀντίστοιχη ὀργανωτικὴ συγκρότηση, τὴν ἐσωτερικὴν του ὁμοιογένεια.

Κάτω ἀπὸ τὴν στέγη τῆς Ἐνώσεως Κέντρου συσπειρώθηκαν πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια πολλὲς ὁμάδες, πού εἶχαν τὶς ρίζες τους στὴν παλαιὰ φιλελευθέρᾳ παράταξη, ὁμάδες πού διεδραμάτισαν κατὰ καιροὺς μικρὸ ἢ μεγάλο ρόλο στὴν δημόσια ζωὴ τοῦ τόπου καὶ οἱ ὁποῖες εἶχαν, λόγω τῆς κοινῆς τους καταγωγῆς, κάποιαν ἰδεολογικὴ συγγένεια. Ἐπιβίωσε ὡστόσο καὶ στὸ νέο τοῦτο σχῆμα μία ἀνεπίτρεπτη αὐτονομία στὴν δραστηριότητα καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τῶν διαφόρων ὁμάδων ἢ καὶ τῶν ἀτόμων, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ ἔλλειψη τῆς ἐσωτερικῆς δομῆς νὰ υποθάλῃ (ἢ, ἂν προτιμᾶτε, νὰ ἐπιτρέψῃ) τὰ τελικὰ φαινόμενα τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἠθικῆς χαλαρώσεως. Αὐτὴ εἶναι μία ἐξήγηση τῶν συνθηκῶν τῆς μερικῆς ἐστὶν διασπάσεως τοῦ τότε κυβερνῶντος κόμματος. Φυσικά, ἡ ἔλλειψη ἐσωτερικῆς συνοχῆς κατὰ καμμίαν ἀπολύτως ἔννοια δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴν ἀσυνέπεια τῶν χθεσινῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως Κέντρου. Ἐξηγεῖ, ἀπλῶς, πῶς τόλμησαν (πάντοτε ἐπ' ἀνταλλάγματι!) ὄχι μόνο νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἀρχηγό τους ἀλλὰ, σπουδαιότερο ἀκόμα, νὰ προδώσουν τὴν σαφὴ ἐντολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Κι' οὔτε μποροῦμε ποτέ νὰ ξεχάσουμε πῶς ὅλοι ὅσοι ἀποστάτησαν, μὰ **ΟΛΟΙ ΑΝΕΞΑΙΡΕΤΩΣ**, τὸ ἔκαμαν ἐπ' ἀνταλλάγματι. Οὔτε ἓνας δὲν ἔφυγε χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχη ἐξασφαλίσῃ τὰ λύτρα τῆς ἀποστασίας του. "Ἄς ᾔταν, τουλάχιστον,

στον, νὰ ὑπῆρχαν καὶ μερικοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους νὰ λέγαμε ὅτι ναὶ μὲν ἔχουν ἀντιλήψεις διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς ἰδικές μας, ἀλλ' ἀποδεικνύονται ἀδέκαστοι. Ἔτσι ὅμως καθὼς ἤλθαν τὰ πράγματα, ὅλοι τους, ἀλλοῖμονο, ἀπὸ τὸν πρῶτο μέχρι τοὺς τελευταίους, ἔθεσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους στὸ περιθώριο τοῦ προοδευτικοῦ δημοκρατικοῦ κόσμου.

Τὸ παράδοξο ἀλλ' εὐτυχές ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ διάσπαση συντελέστηκε μόνο στὴν κορυφὴ καὶ ἔτσι, ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξασθένηση τῆς θέσεως, τὴν σφυρηλάτησε σὲ μίαν ἐνιαία καὶ ὁμοιογενῆ παράταξη. Γιὰ πρώτη ἰσὺς φορὰ στὴν πρόσφατη πολιτικὴ ἱστορία τοῦ τόπου μας, ἡ ἰδεολογικὴ συνέπεια καὶ ἡ ἠθικὴ ἐξαρση ὑπαγορεύ-

ονται μὲ τὸση σαφήνεια ἐκ τῶν κάτω. Γιὰ πρώτη φορὰ σχηματίζεται σῶμα ἐκλογικὸ μὲ εὐρύτατη λαϊκὴ ἐπιφάνεια στηριζόμενο σὲ κοινὸ ἰδεολογικὸ πιστεύω. Κι εἶναι τόσο θαθεῖα ἡ πίστη αὐτή, ὥστε νὰ ὑπερφαλαγγίξῃ σὲ δύναμη ὅλες τὶς ἀποστασίες, ὅλες τὶς δολιοφθορὲς καὶ τὶς ἀνηθικότητες, ὅλες τὶς ἀναξιότητες ὠρισμένων ἐκπροσώπων τοῦ Λαοῦ.

Ἡ τεχνικὴ τῆς ἀναδιοργανώσεως

Πραγματικά, ἡ στιγμή παρουσιάζεται ἱστορικὰ κατάλληλη (ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐμφανίζεται τὸ πανίσχυρο καὶ ἰδεολογικὰ ὁμοιογενές λαϊκὸ ὑπόβαθρο) γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ "Ἐνωση Κέντρου σὲ ὀριστικὴ προβολὴ καὶ μόνιμη κατοχύρωση τοῦ ἰδεολογικοῦ της πιστεύω, καθὼς καὶ τῶν ἀρχῶν πού ἐπιτάσσουν οἱ καιροὶ καὶ ὁ λαός. Ἡ ἀναγνώριση τῆς εὐθύνης καὶ τῶν ὑποχρεώσεων της ἀπέναντι στὸ λαϊκὸ αἷτημα καὶ τὴν ἱστορία, εἶναι ἐκείνη πού ὑπαγορεύει στὴν "Ἐνωση Κέντρου τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξειδικεύσῃ, νὰ συστηματοποιήσῃ καὶ νὰ συνθηματοποιήσῃ τὶς ἀρχές της· νὰ ἐκπονήσῃ ἓνα πρόγραμμα πού νὰ περιλαμβάνῃ ὅλους τοὺς τομείς τῆς δημοσίας δραστηριότητος κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς «ἐθνικῆς ἀναπτύξεως»· νὰ συντάξῃ τὸν καταστατικὸ χάρτη γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν ὑπανάπτυξη - τὴν πολιτικὴ, τὴν κοινωνικὴ, τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν οἰκονομικὴ - καὶ τὴν ἐπιβολὴ μιᾶς δημιουργικῆς δημοκρατίας, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς. Καί, τέλος, νὰ διαμορφωθῇ ὀριστικὰ σὲ καταστατικὰ κατωχρωμένο ἰδεολογικὸ κόμμα, σὲ κόμμα ἀρχῶν.

Ἦλθε ἡ ὥρα γιὰ ἐπανάσταση - ἐπανάσταση εἰρηνικὴ καὶ ἐποικοδομητικῆς θέσεως μορφῆς, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἐπανάσταση. Μόνο μὲ τὴν ἄμεση καὶ ρωμαλέα ἀναμόρφωση κομμάτων καὶ θεσμῶν μπορεῖ νὰ ἐπιβίωσῃ στὴ συνείδηση τῶν Ἑλλήνων - καὶ μάλιστα τῆς νεώτερης γενεᾶς - ἡ δημιουργικὴ μορφή τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Μόνο τότε θὰ δοῦμε τὸν πολιτικὸ ὀργανισμό στὸ σύνολό του νὰ τροφοδοτῆται μὲ ὑγιέστερες δυνάμεις· ὅταν οἱ νέοι (εἰδικώτερα οἱ νέοι ἐπιστήμονες, ἀλλὰ καὶ ὁ καθένας πού πιστεύει ὅτι μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαν στὸν τόπο) θελήσουν νὰ συμμετάσχουν ἐνεργὰ στὰ κοινὰ καὶ νὰ ἀναλάβουν τὶς εὐθύνες τῆς συμμετοχῆς στὴν δημόσια ζωὴ. Γιὰ τὴν μὴν κρυθόμαστε - ἡ ἀνάμιξη στὴν πολιτικὴ κατῆντησε σήμερὰ νὰ θεωρῆται ξεπεσμός γιὰ τοὺς δημιουργικοὺς ἀνθρώπους, πού δὲν συγκάλυπτον τὴν περιφρόνησίν τους γιὰ τοὺς περισσότερους ἐπαγγελματίες τῆς πολιτικῆς.

Ἰσως ἰσχυρισθῶν μερικοὶ συντηρητικοὶ πολῖτες ὅτι, στὴν ὥρα ἐπάνω τῆς κρίσεως, δὲν ἐπιχειροῦνται πειραματισμοί. Μὰ ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ πειραματισμούς. Πρόκειται γιὰ μίαν ἀναγκαίαν, μίαν ἀναπόφευκτὴ προσπάθεια γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καὶ τῆς Δημοκρατίας. Ἡ ἐπωνυμία «εἰρηνικὴ ἐπανάσταση» δὲν ὑποκρύπτει ὁποιαδήποτε ἀπειλὴ ἀναρχίας· ἐκφράζει ὅμως διάθεση ἀποφασιστικὴ καὶ ἀνένδοτη γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴ σημερινὴ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάρρευση.

Ἡ ἀναμόρφωση τοῦ ἰσχύοντος πολιτικοῦ - κομματικοῦ συστήματος ἐπιβάλλεται καὶ ἀπὸ ἓναν πρόσθετο λόγο: Τὴν ἀνάγκη

όσον τό δυνατό μεγαλυτέρας εξειδικεύσεως των φορέων της πολιτικής εξουσίας ώστε να είναι, επί τέλους, σέ θέση να αντιμετωπίζουν υπεύθυνα την ποικιλία των θεμάτων, πού προκύπτουν καθημερινά και προϋποθέτουν (σέ εποχή τόσο έντονα συναγωνιστική και σέ περίοδο οικονομικής αναπτύξεως και κοινωνικών αναπροσαρμογών) την επιστημονική σφραγίδα πάνω στην πολιτική πράξη.

Σήμερα, σέ κάθε δημοκρατική χώρα του κόσμου, αναζητείται ο καλύτερος τρόπος για την τοποθέτηση της πολιτικής σέ επιστημονική βάση και για την διαφύλαξη της κοινοβουλευτικής λειτουργίας μέσα στά πλαίσια των αυξανόμενων αξιώσεων της τεχνοκρατίας. Οι Άγγλοι, μάλιστα, διατυπώνουν μέ σαφήνεια την προβληματική αυτή μέ τόν τριπλό όρο *policy for science, science for policy* και *science in policy* (πολιτική για την επιστήμη, επιστήμη στην υπηρεσία της πολιτικής αλλά και επιστήμη για την διαμόρφωση της πολιτικής).

Πώς θα έπιτευχθή ή αλλαγή αυτή;

Μόνο μέ την διακήρυξη γενικών αρχών; Όχι βέβαια.

Πρέπει, πρώτα, να γίνη ή οργανική σύνδεση του κόμματος μέ όλες τις κοινωνικές και παραγωγικές τάξεις: Να δημιουργηθούν τά κλιμάκια πού θα παρακολουθούν τά προβλήματα και τις τάσεις των δημοτικών δυνάμεων της χώρας, θα μεταφράζουν έν συνέχεια τις επιδιώξεις αυτές ιδεολογικά και πρακτικά (οικονομικά και οργανωτικά) και θα τις εντάσσουν στά πλαίσια ενός μελετημένου προγράμματος εθνικής αναπτύξεως.

Συγχρόνως θα εξασφαλισθή ή συμμετοχή εκπροσώπων των τάξεων και των κοινωνικών ομάδων στά όργανα προγραμματισμού του κόμματος: τό σχήμα αυτό θα καθιστούσε τις ίδιες τις κοινωνικές τάξεις άφ' ενός πιά υπεύθυνες στη διατύπωση των αιτημάτων και των επιδιώξεών τους και άφ' έτέρου κοινωνούς στο δύσκολο έργο της πολιτικής πράξεως.

Πρέπει, ακόμα, να δοθή από ένα κόμμα αρχών ιδιαιτέρη έμφαση στην λεπτομερή διατύπωση της ιδεολογικής του «κοσμοθεωρίας» ώστε ή δραστηριότητά του — και στην τελευταία της ακόμα λεπτομέρεια — να άπορρέη από μία σαφώς διατυπωμένη θεωρητική πηγή. Μόνο έτσι μπορεί να έλπισουμε ότι, στο μέλλον, οι έκλογείς θα εντάσσονται και θα άνήκουν οργανικά σ' ένα κόμμα, του οποίου έγκρίνουν κατ' έξοχήν τις αρχές παρά τά πρόσωπα, τά όποια οι ίδιοι, άλλωστε, θα άναδεικνύουν.

Σημειώσαμε πρίν λίγες μέρες πόσο ή νέα γενιά κινδυνεύει στην πλειοψηφία της να άποπολιτικοποιηθή και ότι τουτο συμβαίνει όταν δέν της δίδονται τά συνθήματα ή, καλύτερα, οι μεγάλες κατευθύνσεις, τά ιδανικά, πού κεντρίζουν τόν ένθουσιασμό και την πίστη της. Την ώρα της ίσουλανής κρίσεως, ή αντίδραση της νεολαίας υπήρξε πραγματικά μεγαλειώδης: άγωνίσθηκε και εξακολουθεί να άγωνίζεται για την πολιτική δημοκρατία πού ουσιαστικά καταλύθηκε — και πού θα έπρεπε, άτυχώς, να είναι ο στόχος των νέων του 1900. Η αντίδραση όμως αυτή πρέπει σύντομα να γίνη θετική, δημιουργική: άρκεί να καθορισθούν μέ σαφήνεια οι στόχοι και τό ιδεολογικό

περιεχόμενο του άγώνος, στον όποιον θα της έχη ζητηθή να άποδυθή.

Και θα είναι αυτός ένας άγώνας όχι κομματικός, αλλά εθνικός.

Η συμμετοχή του λαού

Και μέ την διαδικασία αυτή ή Ένωση Κέντρου, ως συγκροτημένο κόμμα αρχών, θα έμφανίση ένα πρόγραμμα έπαναστατικό — τόσο έπαναστατικό, όσο τό άπαιτεί ή θεραπεία του κακού, πού μαστίζει τόν εθνικό μας οργανισμό.

Για να τό κατορθώση όμως, για να μπορέσουν οι ιδέες να άποδειχθούν πραγματικά άποδοτικές, για να τις άγκαλιάση ο λαός και να συμμετάσχει σύσσωμα και ένεργώς στον άγώνα, πρέπει ένα κόμμα να λειτουργήση άκριβώς όπως ένα φυτό, έτσι ώστε ή κάθε «ρίζα» του να φθάνη μέχρι την πηγή της εξουσίας, μέχρι τόν ίδιο τόν λαό. Όχι, φυσικά, τόν λαό σάν άφηρημένη έννοια, αλλά στην ταξική, κοινωνική, οικονομική και ιδεολογική του έκφραση.

Για τόν σκοπό αυτό δέν είναι μόνο άναγκαία ή τεχνική — κεντρική και περιφερειακή — όργάνωση του κόμματος. Δέν είναι μόνο σκόπιμη, αλλά και υποχρεωτική σάν υπόδειγμα, ή δημοκρατική του όργάνωση και λειτουργία. Επί πλέον, καθώς έγραφεν ο *Mendès-France*, τό κόμμα δέν πρέπει να είναι τό όργανο ενός μικρού άγωγού ειδικών της πολιτικής, αλλά τό όργανο διά μέσου του οποίου έκφράζονται ή θέληση και οι προσδοκίες ενός όλόκληρου τομέα γνώμων. Ο ρόλος αυτός δέν πρόκειται να έκπληρωθή, έφ' όσον ή βάση, οι όπαδοί δηλαδή, δέν έχουν την δυνατότητα να έκφραστούν και να συμμετάσχουν ένεργά στην ζωή του κομματικού οργανισμού. Χρειάζεται, κατά συνέπεια, όχι μόνο ή όργάνωση των κοινοβουλευτικών μελών του κόμματος, αλλά και των έξω-κοινοβουλευτικών.

Οι προσαρμογές αυτές ούτε δυσχερείς είναι ούτε άποτελούν άπλως μία ούτοπιστική έπιθυμία. Συγκεκριμενοποιούνται εύκολώτα.

Αυτά πρέπει να γίνουν άπ' όλα τά κόμματα. Μπορούν να γίνουν από μερικά. Και θα γίνουν άμεταθέτως από την Ένωση Κέντρου.

Γιατί ποιά, σέ αντίθετη περίπτωση, θα ήταν ή άπώτερη συνέπεια της άνυπαρξίας κομμάτων — αρχών; Τις είδαμε ήδη: Άν οι δεσμοί των βουλευτών μέ τό κόμμα τους και τούς έκλογείς τους ήσαν ιδεολογικοί και λιγώτερο προσωπικοί, δέν θα παρακολουθούσαμε, χρόνια τώρα, τό άθλιο φαινόμενο της μεταπηδήσεως βουλευτών (και μέ τί προφάσεις!...) από τό ένα κόμμα στο άλλο: ούτε και τό μαγεϊρευμα πολιτικών συνδυασμών έκτός της λαϊκής έντολής, πού οδηγεί, τελικά, σ' ένα είδος ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ.

Είναι αλήθεια ότι, κατά τό Σύνταγμα πού μάς διέπει, δέν υπάρχει τυπικό κώλυμα γιά έναν βουλευτή, άν θέλῃ νά περιέρχεται σάν γυρολόγος από μία κομματική στέγη στήν ἄλλη καί από τήν μία πολιτική παράταξη στήν ἀντίθετή της. Πέρα ὅμως ἀπό τήν τυπική εὐχέρεια καί ὑψηλότερα ἀπ' αὐτήν, ὑπάρχει ἡ ἠθική πολιτική πλευρά, ἡ ὁποία πρέπει κάποτε νά δεσμεύῃ τοὺς βουλευτάς. Δέν εἶναι νοητό βουλευτής, ὁ ὁποῖος ἔλαβε ἀπό τόν λαό μίαν ἐντολή, νά τήν ἀγνοῇ, γιά νά μεταβληθῇ, ὅταν θέβαια τοῦ τό ἐπιτρέπουν οἱ ἀριθμοί, σέ συναλλασσόμενο τήν ψήφο του «ρυθμιστή» σχηματισμῶν, τοὺς ὁποῖους συγκροτοῦν παράγοντες ἐντελῶς ξένοι πρὸς τήν λαϊκή κυριαρχία.

Μέ τόν τρόπο αὐτό, φθάνουμε τελικά σέ πλήρη ἀντιστροφή τῶν ὅρων: Ἀντί, δηλαδή, νά κυβερνᾷ ὁ ἐντολεύς Λαός, δυναστεύεται ἀπό τοὺς ἐντολοδόχους του, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν οὐσιαστική δικτατορία, μέ πλήρη παραγνώριση τῆς λαϊκῆς ἐντολῆς.

Ὅταν σήμερα ζητοῦμε μία ἐπανάσταση, ἀρνούμεθα τήν ἐγκυρότητα τοῦ Κοινοβουλίου. Μήπως αὐτό δείχνει διαθέσεις φθοροποιές; Ὁ Τσώρτσιλ ἔγραφεν ἄλλοτε ὅτι, «τό κοινοβούλιο μπορεῖ νά ἀναγκάσῃ τό λαό νά ὑποταγῇ, ἀλλά δέν μπορεῖ νά τόν ἀναγκάσῃ νά συμφωνήσῃ».

Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι καί ἡ σημερινή ἐλληνική πραγματικότητα. Στό κοινοβούλιό μας, οὔτε οἱ βουλευτές εἶναι πιά ἐλεύθεροι. Ὁ ἀριθμός βασιλεύει. Γιά νά κατακτήσῃ κανεῖς τήν ἐξουσία, τοὺς ἀριθμούς πρέπει, παντί σθένει, νά διασφαλίσῃ. Καί εἴμαστε στό ἔλεος μιᾶς ἀναρχικῆς μορφῆς πλειοψηφίας: μιᾶς πλειοψηφίας πού μπορεῖ κάποτε καί μέ τήν ἐξαγορά μερικῶν ψήφων νά ἐξασφαλισθῇ.

Στή μεγάλη του πλειοψηφία, ὁ λαός δέν ὀρίσκειται μονάχα σέ διαφωνία πρὸς ὅσα συμβαίνουν στήν Βουλὴ. Κατέχεται, ἀκόμα περισσότερο, ἀπὸ δυσφορία καί ἀγανάκτηση ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν, ὑποβάλλουν ἢ ἐπιτρέπουν τά ἀτοπα αὐτά.

Γι' αὐτό καί εἶναι ἐπιτακτική ἀνάγκη ἡ εἰρηνική ἐπανάσταση. Γιατί άν δέν πραγματοποιηθῇ ἀμέσως, ἡ σημερινή διαφωνία μπορεῖ αὐριο νά μεταβληθῇ σέ περιφρόνηση καί μῖσος. Καί τότε:

ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ

Σάν κατάληξη τῶν ἀρθρῶν αὐτῶν, θά ἔπρεπε νά ὑπογραμμισθοῦν τά παρακάτω σημεία:

● Ἄν δοθῇ στό σημερινό πολιτικό τέλμα ἡ μόνη φυσιολογική διέξοδος: οἱ ἐκλογές.

● Ἄν τά πολιτικά κόμματα συγχρονίσουν τοὺς ὅρους λειτουργίας τους γιά νά καταστήσουν τόν ψηφοφόρο λαό συμμετοχο καί κοινωνό στήν ἀσκηση τῆς πολιτικῆς — καί ὄχι μόνον δωρητὴ ἀπὸ τόν ὁποῖο ἀφαιρεῖται ὁ λόγος τήν ἐπομένη τῶν ἐκλογῶν.

● Ἄν τά κόμματα διατυπώσουν καί περιλάβουν στὰ προγράμματά τους τίς ἐπιβαλλόμενες — κατὰ τήν κρίση τῶν ἀρμόδιων ὀργάνων τους — συνταγματικές μεταρρυθμίσεις, γιά νά τίς ὑποβάλουν κατόπιν στήν κρίση τοῦ λαοῦ.

● Ἄν ἀντιμετωπίσουν μέ γενναιότητα τό θέμα τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς καί λύσουν, κατὰ συνέπεια, ἕνα ἀπὸ τά κύρια ἠθικά καί πολιτικά προβλήματα λειτουργίας τοῦ κοινοβουλίου.

Τότε, ἡ πρώτη «τακτική κίνηση» τῆς εἰρηνικῆς ἐπανάστασης, στὸν τομέα τῶν πολιτικῶν κομμάτων, θά ἔχῃ συντελεσθῇ.

Κι' ἂν ὅλα αὐτά ΔΕΝ ΓΙΝΟΥΝ, ὅπως πολλοὶ ἀπαισιόδοχοι ἢ ἐμπειροὶ παρατηρητές διατείνονται; Τότε, ΚΑΤ' ΑΝΑΓΚΗ, πρέπει νά προχωρήσωμε σέ ἄλλες μορφές τῆς ἐπανάστασης αὐτῆς.

Ὅταν ὁ λαός ΤΟ ΘΕΛΕΙ, ὁ λαός ΤΟ ΜΠΟΡΕΙ νά ἐπιβάλλῃ τήν θέλησή του ΚΑΙ στοὺς ἐντολοδόχους του ΚΑΙ στοὺς ἀνώτατους ἀρχόντες τῆς πολιτείας ΤΟΥ.

Οἱ τρόποι, μέ τοὺς ὁποῖους μπορεῖ νά ἐπιβληθῇ δέν εἶναι οὔτε παράνομοι οὔτε ἀναρχικοί. Καί τήν μάχη, τότε, θά τήν δώσωμε ὅλοι μαζί καί θά κερδηθῇ ἀσφαλῶς.

Γιατί ὅμως τοῦτο δέν ἔχει γίνεῖ ὡς τώρα; Γιατί, ποτέ ὡς τώρα, δέν ἔχουν χρησιμοποιηθῇ στήν Ἑλλάδα οἱ τρόποι αὐτοὶ πίεσεως καί ἐξαναγκασμοῦ τῶν ὑπευθύνων νά συμμορφωθοῦν πρὸς τήν λαϊκή ἐντολή;

Ἰσως ἐπειδὴ, μέ τήν ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΣΙΩΠΗΣ τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, ὁ λαός κρατήθηκε μακριὰ ἀπὸ τίς οὐσιαστικές του εὐθύνες, σέ ἀγνοία τῶν δυνάμεων καί τῶν δυνατοτήτων του.

Σήμερα, ὅμως, ὁ ἐλληνικός λαός εἶναι πιά ἑτοιμος. Δέν εἶναι ὁ «ἀφελής, ρουσφετολόγος ὄχλος», καθὼς νομίζουν οἱ δῆθεν ἐπιτήδαιοι. Οἱ πολιτικές κρίσεις τῶν τελευταίων ἐτῶν — καί ἰδίως ἡ πλέον πρόσφατη — ἔχουν καταδείξει πόσον ὥριμη εἶναι ἡ ἀντίληψή του τῶν προβλημάτων.

Καί οἱ τρόποι μέ τοὺς ὁποῖους μπορεῖ νά ἐπιβληθῇ ΥΠΑΡΧΟΥΝ — καί θά τοὺς ἀναλύσωμε. Γιά νά τό νιώσουμε ὅλοι ἐπὶ τέλους ὅτι προϋπόθεσις τῆς Δημοκρατίας εἶναι ἡ συνειδητοποίηση ἀπὸ μέρους τῶν πολιτῶν, τῶν δικαιωμάτων, τῶν ὑποχρεώσεων καί τῶν δυνατοτήτων τους. Καί, ἀκόμη, τό γεγονός ὅτι ὁ λαός εἶναι — ἂν τό θελήσῃ — τό κυρίαρχο σῶμα, ὄχι μόνο στὶς ἐκλογές, ἀλλὰ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΩΣ.